

EMERYTURY I RENTY Z ZUS USTALANE NA PODSTAWIE UMOWY O ZABEZPIECZENIU SPOŁECZNYM MIĘDZY POLSKĄ A STANAMI ZJEDNOCZONYMI AMERYKI

Podstawy prawne koordynacji

Z dniem 1 marca 2009 r. weszła w życie **umowa o zabezpieczeniu społecznym z dnia 2 kwietnia 2008 r. między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki**¹ (zwana dalej umową), która stanowi podstawę prawną koordynacji systemów emerytalno-rentowych Polski i USA.

Przepisy tej umowy, w zakresie świadczeń emerytalno-rentowych, mają na celu ułatwić nabywanie – przez osoby pracujące (ubezpieczone) w Polsce i w Stanach Zjednoczonych Ameryki – uprawnień do emerytur i rent oraz pobieranie świadczeń z tych państw.

Z przepisów umowy, w zakresie świadczeń emerytalno-rentowych, korzystają:

- obywatele polscy
- obywatele Stanów Zjednoczonych Ameryki
- osoby niebędące obywatelami państw-stron umowy.

Regulacje umowy dotyczą osób, które podlegały ubezpieczeniom społecznym w Polsce i w Stanach Zjednoczonych Ameryki, wykonując szeroko rozumianą aktywność zawodową, w szczególności jako pracownicy oraz osoby prowadzące działalność na własny rachunek.

¹ Dziennik Ustaw z 2009 r. nr 46, poz. 374.

Dotyczą one także osób ubiegających się o renty rodzinne po wyżej wymienionych osobach.

Jakie świadczenia emerytalno-rentowe są objęte umową z 2 kwietnia 2008 r.?

Przepisami umowy są objęte następujące **polskie** świadczenia emerytalno-rentowe, realizowane przez ZUS: • emerytury • renty z tytułu niezdolności do pracy • renty rodzinne • renty z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych oraz jednorazowe odszkodowania z ubezpieczenia wypadkowego • zasiłki pogrzebowe.

Umowa ma również zastosowanie do okresowej emerytury kapitałowej i dożywotniej emerytury kapitałowej ze środków zgromadzonych w otwartym funduszu emerytalnym (OFE).

Poza wyżej wymienionymi świadczeniami, przyznawanymi przez ZUS, odnosi się ona do świadczeń emerytalno-rentowych z ubezpieczenia społecznego rolników, realizowanych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Umową objęte są następujące **amerykańskie** świadczenia z federalnego systemu ubezpieczeń społecznych: • emerytury • renty z tytułu niezdolności do pracy • renty rodzinne • jednorazowe świadczenie z tytułu śmierci. Nie ma ona natomiast zastosowania do amerykańskich świadczeń pieniężnych z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

Do kogo skierowana jest ulotka?

Niniejsza ulotka adresowana jest do osób, które:

- mieszkają w Polsce lub w Stanach Zjednoczonych Ameryki i ubiegają się o świadczenia emerytalno-rentowe z ZUS na podstawie łączonych okresów pracy (ubezpieczenia) przebytych w Polsce i w Stanach Zjednoczonych Ameryki,
- mieszkają w Stanach Zjednoczonych Ameryki i ubiegają się o świadczenia emerytalno-rentowe z ZUS na podstawie okresów pracy (ubezpieczenia) przebytych wyłącznie w Polsce,

- mieszkają w Stanach Zjednoczonych Ameryki i są zainteresowane otrzymaniem przysługującego im świadczenia emerytalno-rentowego z ZUS w państwie zamieszkania.

Zasada równego traktowania

Zgodnie z zasadą równego traktowania, osoba mająca miejsce zamieszkania na terytorium Polski lub Stanów Zjednoczonych Ameryki, objęta umową, jest traktowana na równi z obywatelami drugiego państwa-strony umowy przy stosowaniu przepisów prawnych drugiej strony dotyczących nabycia prawa do świadczeń i ich wypłaty.

Zabroniona jest zatem dyskryminacja obywatela polskiego, zamieszkałego w Polsce, przy ubieganiu się o świadczenia emerytalno-rentowe ze Stanów Zjednoczonych Ameryki.

Emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy i renty rodzinne dla osób posiadających okresy ubezpieczenia w Polsce i Stanach Zjednoczonych Ameryki

- ▶ **Ustalenie prawa do emerytury lub renty w każdym państwie-stronie umowy, w którym osoba zainteresowana była ubezpieczona**

Ustawodawstwa Polski i Stanów Zjednoczonych Ameryki decydują komu, i po spełnieniu jakich warunków, przysługuje prawo do świadczeń emerytalno-rentowych.

Osoba, która pracowała i podlegała ubezpieczeniom w Polsce i Stanach Zjednoczonych Ameryki może uzyskać emeryturę lub rentę zarówno z Polski, jak i z USA, o ile spełnia warunki wymagane w tych państwach. W przypadku spełnienia wymaganych warunków w każdym z tych państw, możliwe jest więc pobieranie emerytury lub renty z obydwu państw.

Informacje o warunkach nabywania prawa do emerytur oraz rent z ZUS, a także zasady obliczania ich wysokości, zawarte są w odrębnych ulotkach

informacyjnych, pt.: *Emerytura z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Nowa emerytura z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Renta z tytułu niezdolności do pracy, Renta rodzinna*. Są one dostępne w każdej jednostce ZUS.

Informacje o warunkach nabywania prawa oraz obliczania wysokości okresowej emerytury kapitałowej, ze środków zgromadzonych w otwartym funduszu emerytalnym, która również jest objęta umową, zawarte są w ulotce pt. *Okresowa emerytura kapitałowa ze środków zgromadzonych w OFE*.

► Uwzględnianie zagranicznych okresów ubezpieczenia

Jeżeli osoba zainteresowana uzyskaniem prawa do emerytury lub renty w jednym państwie-stronie umowy nie posiada okresu ubezpieczenia w tym państwie wymaganego do uzyskania świadczenia, wówczas dla celów przyznania emerytury lub renty uwzględnia się (dolicza, sumuje) również zagraniczne okresy ubezpieczenia przebyte w drugim państwie.

Jeśli zatem np. 65-letni mężczyzna, urodzony przed 1 stycznia 1949 r., ubiegający się o emeryturę z ZUS nie posiada 25-letniego okresu ubezpieczenia w Polsce (okresu składkowego i nieskładkowego) wymaganego do uzyskania tej emerytury zgodnie z polskimi przepisami, to ZUS uwzględni (zsumuje) również zagraniczne okresy ubezpieczenia przebyte przez niego w Stanach Zjednoczonych Ameryki i sprawdzi, czy po doliczeniu okresów amerykańskich mężczyzna ten spełnia warunki do przyznania emerytury w Polsce.

► Obliczanie wysokości emerytury lub renty ustalonej z uwzględnieniem okresów zagranicznych, przebytych w drugim państwie-stronie umowy – tzw. emerytura lub renta proporcjonalna

Jeżeli do uzyskania prawa do emerytury lub renty w danym państwie-stronie umowy konieczne jest uwzględnienie zagranicznych okresów ubezpieczenia, przebytych przez daną osobę w drugim państwie-stronie umowy, wówczas wysokość emerytury lub renty oblicza się w następujący sposób:

— w pierwszej kolejności instytucja państwa ustalającego emeryturę lub rentę oblicza teoretyczną (pełną) kwotę emerytury lub renty, jaka przysługiwałaby danej osobie, gdyby wszystkie jej okresy ubezpieczenia zostały przebyte w państwie ustalającym świadczenie,

— następnie, na podstawie kwoty teoretycznej, instytucja ta oblicza rzeczywistą (częściową) kwotę emerytury lub renty, odpowiadającą stosunkowi okresów ubezpieczenia przeżytych w państwie ustalającym świadczenie do sumy wszystkich okresów przeżytych w obydwu państwach-stronach umowy.

Tak obliczona kwota proporcjonalnej emerytury lub renty stanowi kwotę świadczenia należną osobie zainteresowanej.

Jeżeli np. ZUS ustalił mężczyźnie, urodzonemu przed 1 stycznia 1949 r., emeryturę na podstawie okresów ubezpieczenia przeżytych w Polsce i w Stanach Zjednoczonych Ameryki wynoszących łącznie 25 lat, z tego 15 lat w Polsce i 10 lat w USA, polska emerytura obliczona zostanie w następujący sposób:

— najpierw ZUS obliczy kwotę teoretyczną (pełną) emerytury, jaką zainteresowany uzyskałby, gdyby łączny okres ubezpieczenia wynoszący 25 lat (w Polsce i Stanach Zjednoczonych Ameryki) został przeżyty w Polsce,

— następnie, na podstawie kwoty teoretycznej, obliczy rzeczywistą (częściową) kwotę emerytury, odpowiadającą stosunkowi polskich okresów do sumy polskich i amerykańskich okresów ubezpieczenia; w tym przypadku będzie to $15/25$ kwoty teoretycznej, ponieważ osoba zainteresowana posiada w Polsce 15-letni okres ubezpieczenia, natomiast łącznie, w Polsce i w Stanach Zjednoczonych Ameryki, ma 25-letni okres ubezpieczenia.

W efekcie ZUS przyzna osobie zainteresowanej ustaloną w ten sposób proporcjonalną emeryturę.

Powyższe informacje – dotyczące obliczania wysokości świadczenia proporcjonalnego – nie odnoszą się do nowej emerytury z ZUS, dotyczącej osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r., oraz do rent rodzinnych po osobach uprawnionych do takiej emerytury, których wysokość obliczana jest na podstawie kwoty składek zgromadzonych na koncie ubezpieczonego w ZUS oraz kwoty kapitału początkowego, ustalonego na podstawie okresów składkowych i nieskładkowych przeżytych w Polsce przed 1 stycznia 1999 r.

Wymienione świadczenia ustalane są wyłącznie na podstawie polskich okresów ubezpieczenia (bez uwzględniania amerykańskich okresów ubezpieczenia). W odniesieniu do nich nie stosuje się zasady ustalania świadczenia w wysokości częściowej, z zastosowaniem proporcji polskich okresów ubezpieczenia do sumy polskich i amerykańskich okresów ubezpieczenia.

W przypadku przyznania nowej emerytury z ZUS mężczyźnie urodzonemu w 1950 r., który osiągnął wiek emerytalny, wynoszący 65 lat, i posiada 5-letni okres ubezpieczenia w Polsce, przebyty w latach 1997-2001, oraz 10-letni okres ubezpieczenia w Stanach Zjednoczonych Ameryki, ZUS obliczy wysokość świadczenia wyłącznie na podstawie polskich okresów ubezpieczenia.

Nowa emerytura zainteresowanego stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia emerytury (kwota zwaloryzowanego kapitału początkowego oraz zwaloryzowanych składek na ubezpieczenie emerytalne w Polsce) przez średnie dalsze trwanie życia² dla osób w wieku równym wiekowi, w jakim ubezpieczony przechodzi na emeryturę.

Jeżeli zainteresowany spełnia warunki wymagane do nabycia prawa do amerykańskiej emerytury, instytucja amerykańska przyzna świadczenie i ustali jego wysokość z tytułu łączonych, polskich i amerykańskich, okresów ubezpieczenia – w stosunku proporcjonalnym między amerykańskim okresem ubezpieczenia a maksymalnym okresem ubezpieczenia ustalonym zgodnie z przepisami prawa Stanów Zjednoczonych Ameryki.

► **Obliczanie wysokości emerytury lub renty ustalonej bez konieczności uwzględniania okresów zagranicznych, przebytych w drugim państwie-stronie umowy – tzw. emerytura lub renta krajowa**

Jeżeli do uzyskania prawa do emerytury lub renty w danym państwie-stronie umowy nie było potrzebne uwzględnienie zagranicznych okresów ubezpieczenia, przebytych przez osobę zainteresowaną w drugim państwie-stronie umowy, wówczas wysokość emerytury lub renty obliczana jest wyłącznie na podstawie okresów ubezpieczenia przebytych w państwie ustalającym świadczenie (emerytura lub renta krajowa), bez uwzględnienia okresów zagranicznych przebytych w drugim państwie-stronie umowy.

Jednakże w takim przypadku oblicza się również kwotę emerytury lub renty, jaka przysługiwałaby na podstawie łączonych okresów ubezpieczenia przebytych w obydwu państwach (kwotę proporcjonalnej emerytury lub renty), i gdyby okazało się, że byłaby ona wyższa od kwoty emerytury lub renty obliczonej za wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia (emerytury lub renty krajowej), to osobie zainteresowanej zostanie przyznana emerytura lub renta proporcjonalna.

---

² Tablice trwania życia – uwzględniające średnie dalsze trwanie życia, wspólne dla kobiet i mężczyzn, wyrażone w miesiącach dla wieku ubezpieczonego – ogłasza corocznie Prezes Głównego Urzędu Statystycznego w Monitorze Polskim, w formie komunikatu.

Przykład 1

W przypadku przyznania przez ZUS renty z tytułu niezdolności do pracy osobie mającej 10-letni okres ubezpieczenia w Polsce (wystarczający do nabycia prawa do renty) posiadającej również 5-letni okres ubezpieczenia w Stanach Zjednoczonych Ameryki, ZUS obliczy wysokość jej świadczenia w następujący sposób:

- z jednej strony obliczy rentę krajową – na podstawie wyłącznie polskiego okresu ubezpieczenia, wynoszącego 10 lat,
- z drugiej strony obliczy rentę proporcjonalną – na podstawie łączonych okresów ubezpieczenia, przebytych w Polsce i Stanach Zjednoczonych Ameryki, wynoszących 15 lat; tj. najpierw obliczy teoretyczną kwotę renty na podstawie 15-letniego łącznego okresu ubezpieczenia przebytego w dwóch państwach-stronach umowy, a następnie obliczy rentę proporcjonalną, odpowiadającą stosunkowi okresów ubezpieczenia w Polsce do sumy okresów ubezpieczenia w Polsce i w Stanach Zjednoczonych Ameryki, która w omawianym przypadku stanowi $10/15$ kwoty teoretycznej,
- następnie ZUS porówna kwoty: renty krajowej i renty proporcjonalnej i ustali świadczenie w wysokości korzystniejszej dla osoby zainteresowanej.

Przykład 2

W przypadku przyznania emerytury kobiecie, urodzonej przed 1 stycznia 1949 r., posiadającej 20-letni okres ubezpieczenia w Polsce (wystarczający do nabycia prawa do emerytury), mającej jednak również 4-letni okres ubezpieczenia w Stanach Zjednoczonych Ameryki, ZUS obliczy wysokość jej świadczenia w następujący sposób:

- z jednej strony obliczy emeryturę krajową – na podstawie wyłącznie polskiego okresu ubezpieczenia, wynoszącego 20 lat,
- z drugiej strony obliczy emeryturę proporcjonalną – na podstawie sumy okresów ubezpieczenia w Polsce i w Stanach Zjednoczonych Ameryki, wynoszących łącznie 24 lata; tj. najpierw obliczy teoretyczną (pełną) kwotę emerytury na podstawie 24-letniego łącznego okresu ubezpieczenia w dwóch państwach-stronach umowy, a następnie obliczy emeryturę proporcjonalną (częściową), która w omawianym przypadku stanowi $20/24$ kwoty teoretycznej,
- następnie ZUS porówna kwoty: emerytury krajowej i emerytury proporcjonalnej i ustali świadczenie w wysokości korzystniejszej dla osoby zainteresowanej.

Jeżeli osoba zainteresowana spełnia warunki wymagane do nabycia prawa do amerykańskiej emerytury, instytucja amerykańska przyzna świadczenie i ustali jego wysokość z tytułu łączonych, polskich i amerykańskich, okresów ubezpieczenia – w stosunku propor-

cyjonalnym między amerykańskim okresem ubezpieczenia a maksymalnym okresem ubezpieczenia ustalonym zgodnie z przepisami prawa Stanów Zjednoczonych Ameryki.

► **Ustalanie dopłaty do kwoty najniższej polskiej emerytury osobom zamieszkałym w Polsce, uprawnionym do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, posiadającym okresy ubezpieczenia w Polsce i w Stanach Zjednoczonych Ameryki**

Osoby zamieszkałe w Polsce, pobierające emeryturę lub rentę z ZUS i amerykańską emeryturę lub rentę, których łączna wysokość jest niższa od obowiązującej w Polsce kwoty najniższej emerytury lub renty, mogą uzyskać dopłatę do obowiązującego minimum.

Zasady ustalania przez ZUS wymienionej dopłaty są inne dla emerytur i rent przyznawanych według dotychczasowych zasad, do których prawo i wysokość są uzależnione od długości okresów ubezpieczenia, oraz inne dla nowych emerytur, uzależnionych od środków zewidencjonowanych na koncie emerytalnym.

Do świadczenia ustalonego na dotychczasowych zasadach dopłata do kwoty najniższej polskiej emerytury lub renty jest przyznawana przez ZUS, jeżeli emeryt-rencista mieszka w Polsce, a jego świadczenie zostało ustalone w wysokości częściowej, z zastosowaniem proporcji polskich okresów ubezpieczenia do sumy polskich i amerykańskich okresów ubezpieczenia. Dopłata ta stanowi różnicę między kwotą najniższej polskiej emerytury lub renty a sumą kwot polskiej emerytury lub renty i amerykańskiej emerytury lub renty, pobieranych przez tę osobę.

Nowa emerytura z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, której kwota jest niższa od kwoty najniższej polskiej emerytury, podlega podwyższeniu do kwoty najniższej emerytury pod warunkiem, że osoba zainteresowana udowodni okresy ubezpieczenia (okresy składkowe i nieskładkowe) w Polsce, wynoszące 20 lat w przypadku kobiet i 25 lat w przypadku mężczyzn.

W przypadku osób zamieszkałych w Polsce, które warunek posiadania wymaganych okresów ubezpieczenia – 20 lat w przypadku kobiet i 25 lat w przypadku mężczyzn – spełniają dopiero po uwzględnieniu amerykańskich okresów ubezpieczenia, dopłatę do minimum stanowi: różnica między kwotą najniższej polskiej emerytury a sumą kwot polskiej emerytury i amerykańskiej emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, pobieranych przez te osoby.

Na przykład 60-letniej kobiecie, urodzonej w 1949 r., zamieszkałej w Polsce, posiadającej 10-letni okres ubezpieczenia w Polsce oraz 12-letni okres ubezpieczenia w Stanach Zjednoczonych Ameryki, której ZUS ustalił nową emeryturę z FUS w kwocie niższej od najniższej polskiej emerytury, ustalona zostanie dopłata do minimum, jeżeli łączna kwota emerytury polskiej i emerytury amerykańskiej jest niższa od kwoty najniższej polskiej emerytury. Wysokość tej dopłaty stanowi różnica między kwotą najniższej polskiej emerytury a sumą kwot emerytur polskiej i amerykańskiej, otrzymywanych przez zainteresowaną.

W przypadku osoby zamieszkałej w Polsce, posiadającej okresy ubezpieczenia w Polsce i okresy ubezpieczenia w Stanach Zjednoczonych Ameryki, wynoszące łącznie co najmniej 20 lat w przypadku kobiet i 25 lat w przypadku mężczyzn, której ZUS ustalił nową emeryturę z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w kwocie niższej niż najniższa polska emerytura, a która uprawniona jest również do okresowej emerytury kapitałowej³, dopłatę do kwoty najniższej polskiej emerytury stanowi różnica pomiędzy kwotą najniższej emerytury a sumą kwot: nowej emerytury z FUS, okresowej emerytury kapitałowej oraz amerykańskiej emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy otrzymywanej przez osobę zainteresowaną.

► **Podstawa wymiaru emerytury na tzw. starych zasadach lub renty z tytułu niezdolności do pracy dla osób posiadających – oprócz polskich okresów ubezpieczenia – również amerykańskie okresy ubezpieczenia**

Podstawę wymiaru emerytury na starych zasadach⁴ lub renty z tytułu niezdolności do pracy – dla osoby posiadającej, oprócz polskich okresów ubezpieczenia, również amerykańskie okresy ubezpieczenia – stanowi przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (przed dniem 1 stycznia 1999 r. – na ubezpieczenie społeczne), na podstawie polskich przepisów prawnych z okresu 10 kolejnych lat kalendarzowych, wybranych przez osobę zainteresowaną z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zainteresowany zgłosił wniosek

³ Patrz: ulotka informacyjna ZUS pt. *Okresowa emerytura kapitałowa ze środków zgromadzonych w OFE*, ZUS, Warszawa 2009.

⁴ Dotyczy osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. oraz niektórych osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r.

o emeryturę lub rentę. Przy ustalaniu wymienionych 10 lat kalendarzowych nie uwzględnia się tych lat, w których ubezpieczony przez cały rok pozostawał w ubezpieczeniu w Stanach Zjednoczonych Ameryki.

Jeżeli w okresie 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok złożenia wniosku o emeryturę lub rentę zainteresowany nie był ubezpieczony w Polsce, podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowi przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne, na podstawie polskich przepisów prawnych, z okresu kolejnych 10 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zainteresowany przystąpił po raz pierwszy do ubezpieczenia w Stanach Zjednoczonych Ameryki.

Na wniosek osoby zainteresowanej podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowić może także przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne, na podstawie polskich przepisów prawnych, z okresu 20 lat kalendarzowych, przypadających przed rokiem złożenia wniosku o emeryturę lub rentę, wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu w Polsce.

Podstawę wymiaru renty rodzinnej po osobach, które w chwili śmierci miały ustalone prawo do emerytury na starych zasadach lub renty z tytułu niezdolności do pracy, bądź spełniały warunki do uzyskania tych świadczeń, stanowi podstawa wymiaru świadczenia, które przysługiwało lub mogłoby przysługiwać zmarłemu.

► Podstawa obliczenia tzw. nowej emerytury dla osób posiadających – oprócz polskich okresów ubezpieczenia – również amerykańskie okresy ubezpieczenia

Nowa emerytura⁵ stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia emerytury przez średnie dalsze trwanie życia⁶ dla osób w wieku równym wiekowi, w jakim ubezpieczony przechodzi na emeryturę.

Podstawę obliczenia nowej emerytury stanowi kwota zwaloryzowanych składek na ubezpieczenie emerytalne oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego.

Podstawę obliczenia renty rodzinnej po osobie, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do nowej emerytury lub spełniała warunki do uzyskania tego

---

⁵ Dotyczy osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r.

⁶ Patrz przypis 2.

świadczenia, stanowi podstawa obliczenia świadczenia, które przysługiwało lub przysługiwałoby zmarłemu.

Amerykańskie okresy ubezpieczenia nie są uwzględniane przy ustalaniu podstawy obliczenia nowej emerytury oraz renty rodzinnej po osobach, które w chwili śmierci miały ustalone prawo do nowej emerytury lub spełniały warunki do uzyskania tej emerytury.

► Minimalny okres ubezpieczenia

Jeżeli polski okres ubezpieczenia jest krótszy niż 1 rok i na jego podstawie nie powstaje prawo do polskiej emerytury lub renty, ZUS nie jest zobowiązany do przyznania tych świadczeń z uwzględnieniem okresu ubezpieczenia przebytego w USA.

Jeśli zatem np. osoba ubiegająca się o rentę z tytułu niezdolności do pracy posiada okres pracy (ubezpieczenia) w Polsce krótszy niż 1 rok (z tytułu którego nie powstało prawo do polskiego świadczenia) oraz ma 15 lat okresów ubezpieczenia w Stanach Zjednoczonych Ameryki, ZUS nie jest zobowiązany przyznać jej polską rentę z uwzględnieniem amerykańskiego okresu ubezpieczenia.

Z kolei jeżeli amerykański okres ubezpieczenia jest krótszy niż 6 kwartałów i na jego podstawie nie powstaje prawo do amerykańskiej emerytury lub renty, to amerykańska instytucja właściwa nie jest zobowiązana do przyznania tych świadczeń, z uwzględnieniem okresów ubezpieczenia przebytych w Polsce. Taki okres ubezpieczenia w Stanach Zjednoczonych Ameryki może zostać uwzględniony przez polską instytucję właściwą, przy ustalaniu prawa do emerytury lub renty, o ile okres taki decyduje o nabyciu prawa do świadczenia bądź pozwala uzyskać wyższą kwotę świadczenia.

W wymienionym przypadku polska instytucja oblicza wysokość polskiej emerytury lub renty w wysokości proporcjonalnej, odpowiadającej stosunkowi polskiego okresu ubezpieczenia do sumy polskich i amerykańskich okresów ubezpieczenia.

Jeżeli zatem kobieta urodzona przed 1 stycznia 1949 r., ubiegająca się o emeryturę, oprócz okresów pracy (ubezpieczenia) w Polsce, wynoszących 19 lat i 6 miesięcy, posiada także okres ubezpieczenia w Stanach Zjednoczonych Ameryki wynoszący 5 kwartałów (tj. 1 rok i 3 miesiące), z tytułu którego nie powstaje prawo do amerykańskiego świadcze-

nia, to ZUS przy ustalaniu polskiej emerytury uwzględni także ten krótki amerykański okres ubezpieczenia i obliczy świadczenie w wysokości proporcjonalnej, odpowiadającej stosunkowi okresów ubezpieczenia w Polsce (19 lat i 6 miesięcy, tj. 234 miesięcy) do sumy okresów ubezpieczenia w Polsce i w USA (20 lat i 9 miesięcy, tj. razem 249 miesięcy). W takim przypadku emerytura proporcjonalna stanowić będzie 234/249 kwoty teoretycznej.

Renta z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej

Prawo do polskich rent z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych ustala polska instytucja właściwa tylko wtedy, gdy ubezpieczony podlegał ustawodawstwu polskiemu w chwili wypadku przy pracy lub w czasie wykonywania pracy, w wyniku której powstała choroba zawodowa.

Amerykańskie świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych nie są objęte omawianą umową.

Zasiłek pogrzebowy

Ustalenia uprawnień do polskiego zasiłku pogrzebowego oraz jego wypłaty dokonuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych, stosując w tym zakresie polskie przepisy prawne.

Emerytura lub renta dla osób posiadających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych w Stanach Zjednoczonych Ameryki

W sytuacji, gdy osoba zainteresowana uzyskaniem emerytury lub renty posiada wyłącznie okresy ubezpieczenia przebyte w Polsce, natomiast mieszka w Stanach Zjednoczonych Ameryki, ustalenia uprawnień do emerytury lub renty dokonuje wyłącznie polska instytucja właściwa, czyli instytucja, która jest obowiązana do rozpatrzenia w Polsce danego wniosku (odpowiednio ZUS albo KRUS).

Osoba taka może uzyskać emeryturę lub rentę w Polsce, o ile spełnia warunki wymagane do nabycia tego świadczenia określone w polskich przepisach prawnych.

Zgodnie z postanowieniami umowy, taka przyznana w Polsce emerytura lub renta może być przekazywana osobie zainteresowanej do jej miejsca zamieszkania w Stanach Zjednoczonych Ameryki.

Gdzie złożyć wniosek o emeryturę lub rentę?

Osoba posiadająca okresy ubezpieczenia przebyte w Polsce i w Stanach Zjednoczonych Ameryki wniosek o emeryturę lub rentę składa w instytucji ubezpieczeniowej jednego z państw-stron umowy. Nie ma więc konieczności składania wniosku odrębnie w każdym państwie.

Wniosek ten uruchamia automatycznie **równoczesne rozpatrywanie uprawnień** do emerytury lub renty w obydwu państwach-stronach umowy, w których osoba zainteresowana podlegała ubezpieczeniom, a data złożenia wniosku jest wiążąca dla instytucji obu tych państw, chyba że osoba zainteresowana chce otrzymywać świadczenie tylko z jednego państwa i poinformuje o tym instytucję, w której składa wniosek.

- Osoba zainteresowana, która **mieszka w Polsce** oraz posiada okresy ubezpieczenia w Polsce i w Stanach Zjednoczonych Ameryki, wniosek o emeryturę lub rentę może złożyć w polskiej instytucji (w ZUS albo KRUS).

Wniosek taki może zostać złożony także w instytucji amerykańskiej – Oddziale Świadczeń Federalnych przy Ambasadzie Stanów Zjednoczonych Ameryki w Warszawie, który z kolei przekaże go właściwej polskiej instytucji i jednocześnie rozpocznie procedurę ustalania amerykańskich świadczeń.

- Osoba zainteresowana, która **mieszka w Stanach Zjednoczonych Ameryki** oraz posiada okresy ubezpieczenia w Polsce i w USA, wniosek o emeryturę lub rentę może złożyć w amerykańskiej instytucji ubezpieczeniowej (bezpośrednio w Social Security Administration w Baltimore albo za pośrednictwem najbliższej placówki tej instytucji w miejscu swojego zamieszkania). Social Security Administration w Baltimore, niezależnie od rozpatrzenia uprawnień do świadczeń amerykańskich, przekaże wniosek o polską emeryturę lub rentę do polskiej instytucji (odpowiednio do ZUS lub KRUS).

○ Osoba zainteresowana, która **mieszka w Stanach Zjednoczonych Ameryki** oraz posiada okresy ubezpieczenia wyłącznie w Polsce, wniosek o emeryturę lub rentę może złożyć bezpośrednio w polskiej instytucji właściwej w jej przypadku do rozpatrzenia wniosku o emeryturę lub rentę w Polsce (odpowiednio w ZUS lub KRUS).

Wniosek taki można też złożyć za pośrednictwem amerykańskiej instytucji ubezpieczeniowej, która prześle go do odpowiedniej polskiej instytucji. Data złożenia wniosku w instytucji amerykańskiej będzie w tym przypadku wiążąca dla instytucji polskiej.

○ Osoba zainteresowana, która **mieszka w państwie trzecim** (poza Polską lub Stanami Zjednoczonymi Ameryki) i posiada okresy ubezpieczenia w Polsce i USA, wniosek o emeryturę lub rentę może złożyć albo w polskiej, albo w amerykańskiej instytucji właściwej.

W przypadkach, w których wniosek o emeryturę lub rentę składany jest w amerykańskiej instytucji, instytucja ta obowiązana jest m.in. do skompletowania wniosku o emeryturę lub rentę przysługującą na podstawie polskich przepisów i przekazania go do właściwej instytucji w Polsce.

W przypadkach, gdy osoba zainteresowana zamieszkała w Stanach Zjednoczonych Ameryki składa wniosek o emeryturę lub rentę, na podstawie polskich przepisów prawnych, konieczne jest zidentyfikowanie tej polskiej instytucji, która jest właściwa w odniesieniu do określonej osoby.

Wniosek o emeryturę lub rentę **rozpatrywany jest przez ZUS**, jeżeli osoba zainteresowana była w Polsce **pracownikiem** lub **prowadziła pozarolniczą działalność na własny rachunek**.

Nie zawsze jednak wniosek rozpatruje ZUS. Nie jest on bowiem właściwy do rozpatrywania wniosków o emeryturę lub rentę osób, które podlegały w Polsce systemowi ubezpieczenia społecznego rolników – w odniesieniu do takich osób właściwą instytucją do rozpatrzenia wniosku jest KRUS. ZUS rozpatruje jednak wnioski o emeryturę lub rentę osób posiadających w Polsce okresy ubezpieczenia jako pracownicy lub osoby prowadzące pozarolniczą działalność na własny rachunek oraz jako rolnicy, jeżeli ostatnim polskim okresem jest okres ubezpieczenia jako pracownik lub osoba prowadząca pozarolniczą działalność na własny rachunek.

W przypadku stwierdzenia, że rozpatrzenie konkretnego wniosku należy do właściwości ZUS, ustalenia prawa do emerytury lub renty dokonuje **terenowa jednostka ZUS wyznaczona do realizacji spraw emerytalno-rentowych podlegających koordynacji na podstawie umowy polsko-amerykańskiej: I Oddział ZUS w Warszawie – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych** (patrz: s. 19).

Osoba zamieszkała w Polsce, posiadająca łączone okresy ubezpieczenia – w Polsce i w Stanach Zjednoczonych Ameryki, wniosek o emeryturę lub rentę może złożyć bezpośrednio w wyżej wymienionej jednostce ZUS, albo za pośrednictwem najbliższej placówki ZUS w miejscu swojego zamieszkania.

Jak sporządzić wniosek o emeryturę lub rentę kierowany do ZUS?

W przypadku, gdy wniosek o emeryturę lub rentę składany jest w ZUS, wniosek ten sporządza się zgodnie z polskimi przepisami. Można go złożyć na odpowiednim formularzu:

ZUS Rp-1E (*Wniosek o emeryturę*),

ZUS Rp-1R (*Wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy*),

ZUS Rp-2 (*Wniosek o rentę rodzinną*).

Do składanego w ZUS wniosku należy dołączyć:

- kwestionariusz dotyczący okresów składkowych i nieskładkowych (ZUS Rp-6),
- dokumenty uzasadniające prawo do polskich świadczeń i obliczenie ich wysokości (m.in. legitymacje ubezpieczeniowe, świadectwa pracy, zaświadczenia ZUS Rp-7, wyciągi z aktów stanu cywilnego, odpowiednią dokumentację medyczną),
- dokumenty, z których wynika amerykański numer ubezpieczenia oraz inne informacje dla celów ustalenia amerykańskiego świadczenia; dla potrzeb amerykańskiego świadczenia osoba zainteresowana powinna wypełnić formularz pomocniczy WZO-PL-1.

Formularze wniosków i kwestionariuszy oraz formularz pomocniczy WZO-PL-1 dostępne są w placówkach oraz na stronie internetowej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Osoby zamieszkałe w Stanach Zjednoczonych Ameryki, które przebyły polskie okresy ubezpieczenia, i które składają wniosek o polską emeryturę lub rentę w terenowej placówce Social Security Administration, wypełniają odpowiedni formularz wniosku o polskie świadczenie:

PL/USA 4 (*Wniosek o emeryturę/Wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy*),

PL/USA 5 (*Wniosek o rentę rodzinną*).

Do składanego wniosku należy załączyć dokumenty uzasadniające prawo do polskich świadczeń i obliczenie ich wysokości (m.in. legitymacje ubezpieczeniowe, świadectwa pracy, zaświadczenia ZUS Rp-7, wyciągi z aktów stanu

cywilnego, a w przypadku świadczenia uzależnionego od niezdolności do pracy – odpowiednią dokumentację medyczną oraz opinię lekarską sporządzoną na formularzu PL/USA 7).

W sytuacji, gdy wniosek o zasiłek pogrzebowy składany jest w ZUS, wniosek ten sporządza się zgodnie z polskimi przepisami. Można go złożyć na formularzu ZUS Z-12 (*Wniosek o wypłatę zasiłku pogrzebowego*).

Osoby zamieszkałe w Stanach Zjednoczonych Ameryki, które wniosek o zasiłek pogrzebowy z ZUS składają w terenowej placówce Social Security Administration, wypełniają formularz PL/USA 10 (*Wniosek o zasiłek pogrzebowy*).

Składanie odwołań od decyzji ZUS w sprawach emerytur i rent przez osoby zamieszkałe w Stanach Zjednoczonych Ameryki

Odwołania od decyzji ZUS w sprawach emerytur i rent składa się do właściwego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych za pośrednictwem tego organu rentowego ZUS, który wydał decyzję w terminie miesiąca od dnia otrzymania tej decyzji.

Osoby zamieszkałe w Stanach Zjednoczonych Ameryki odwołanie od decyzji ZUS mogą złożyć – w wyżej wymienionym terminie – także za pośrednictwem amerykańskiej instytucji ubezpieczeń społecznych. Instytucja ta prześle je do właściwej jednostki ZUS.

Przekazywanie przez ZUS emerytury lub renty osobie zamieszkałej w Stanach Zjednoczonych Ameryki

Osoba uprawniona do emerytury lub renty z ZUS, zamieszkała w Stanach Zjednoczonych Ameryki, może otrzymywać swoje świadczenie, zgodnie z dyspozycją złożoną w ZUS:

- w Polsce (na rachunek bankowy emeryta lub rencisty albo do rąk osoby upoważnionej przez emeryta lub rencistę zamieszkałej w Polsce), albo
- w Stanach Zjednoczonych Ameryki (na zagraniczny rachunek bankowy emeryta lub rencisty, prowadzony w banku w Stanach Zjednoczonych Ameryki).

Osobie pobierającej emeryturę lub rentę z ZUS, zamieszkałej w Stanach Zjednoczonych Ameryki, emerytura lub renta może być przekazywana (transferowana) przez ZUS do państwa zamieszkania tej osoby. Wniosek o przekazywanie emerytury lub renty do Stanów Zjednoczonych Ameryki (transfer) można złożyć w tym oddziale ZUS, który przyznał lub wypłacał dotychczas świadczenie. W takim przypadku obsługa wypłaty emerytury lub renty przekazywana jest do I Oddziału ZUS w Warszawie – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych. Wniosek o transfer można złożyć też bezpośrednio do tej jednostki ZUS.

Emerytura lub renta wypłacana jest co miesiąc w dniu ustalonym w decyzji ZUS jako termin płatności świadczenia. W przypadku, gdy kwota emerytury lub renty przekazywana do Stanów Zjednoczonych Ameryki jest niższa niż kwota najniższej polskiej emerytury lub renty, jej wypłata może odbywać się w terminach innych niż miesięczne (np. kwartalnie). Za dzień wypłaty emerytury lub renty przekazywanej do Stanów Zjednoczonych Ameryki uważa się dzień przekazania należności do banku.

Osobom zamieszkałym w Stanach Zjednoczonych Ameryki emerytura lub renta przekazywana jest – stosownie do przepisów podatkowych – po pomniejszeniu o zaliczkę na podatek dochodowy w Polsce (w kwotach netto).

W celu uzyskania szczegółowych informacji na temat opodatkowania polskich emerytur i rent wypłacanych osobom zamieszkałym w Stanach Zjednoczonych Ameryki, a także zastosowania w odniesieniu do tych osób polsko-amerykańskiej umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania, radzimy zwracać się do właściwego urzędu skarbowego.

Z przekazywanej świadczeniobiorcy emerytury lub renty ZUS nie potrąca składki na ubezpieczenie zdrowotne do Narodowego Funduszu Zdrowia (NFZ). Szczegółowe informacje na ten temat można uzyskać we właściwym oddziale NFZ lub w Centrali NFZ.

Wpływ amerykańskich świadczeń na prawo i wysokość emerytury lub renty z ZUS

Jeżeli osoba, której ustalono prawo do emerytury lub renty z ZUS pobiera również emeryturę lub rentę ze Stanów Zjednoczonych Ameryki, to fakt pobierania świadczeń amerykańskich nie powoduje zmniejszenia ani zawieszenia prawa do emerytury lub renty z ZUS.

Wpływ przychodów osiąganych z tytułu działalności wykonywanej w Stanach Zjednoczonych Ameryki na prawo i wysokość emerytury lub renty pobieranej z ZUS

Emeryci oraz renciści są obowiązani do informowania ZUS o zarobkach i innych przychodach osiąganych z tytułu działalności wykonywanej za granicą, w tym w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Wysokość tych przychodów może mieć wpływ na kwotę przysługującej emerytury lub renty z ZUS. Jeżeli wysokość zagranicznych przychodów przekracza:

- 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia obowiązującego w Polsce, ale nie więcej niż 130% miesięcznego wynagrodzenia – emerytura lub renta ulega zmniejszeniu,
- 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia obowiązującego w Polsce – prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu.

Powyższe reguły nie dotyczą emerytów, którzy osiągnęli powszechny wiek emerytalny: 60 lat – w przypadku kobiet, 65 lat – w przypadku mężczyzn.

Obowiązki emerytów lub rencistów wobec ZUS

Emeryci lub renciści mają obowiązek informować jednostkę ZUS wypłacającą świadczenie o każdej okoliczności, która ma wpływ na uprawnienia do emerytury lub renty albo ich wypłatę. Do okoliczności tych należą

w szczególności: zmiany w zakresie danych personalnych (np. imienia, nazwiska) i adresowych, zmiana państwa zamieszkania, zmiana numeru rachunku bankowego, podjęcie zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, osiąganie przychodu mającego wpływ na zawieszenie lub zmniejszenie emerytury lub renty (dotyczy to przychodu zarówno z działalności wykonywanej w Polsce, jak i za granicą).

Emeryci oraz renciści ZUS są zobowiązani – na żądanie organu rentowego – do potwierdzania własnoręcznym podpisem istnienia dalszego prawa do pobierania świadczenia. Jednostka ZUS wypłacająca emeryturę lub rentę osobom zamieszkałym w Stanach Zjednoczonych Ameryki przesyła okresowo świadczeniobiorcom, do wypełnienia i odesłania do ZUS, formularz *Poświadczenie życia i zamieszkania*.

Formularz ten powinien zostać wypełniony i własnoręcznie podpisany przez emeryta lub rencistę, a w przypadku zaistnienia okoliczności uniemożliwiających lub utrudniających złożenie własnoręcznego podpisu – przez osobę sprawującą faktyczną opiekę nad tym świadczeniobiorcą. Własnoręczne złożenie podpisu przez daną osobę w obu przypadkach powinno zostać potwierdzone przez właściwy urząd lub osobę do tego upoważnioną w państwie zamieszkania wymienionych osób, albo przez upoważnioną osobę w polskiej placówce dyplomatycznej lub konsularnej.

Gdzie można uzyskać więcej informacji?

- Niniejsza ulotka ma charakter ogólny. Więcej informacji można uzyskać w:
- najbliższej jednostce terenowej ZUS,
  - serwisie internetowym: **www.zus.pl**,
  - I Oddziale ZUS w Warszawie – Wydziale Realizacji Umów Międzynarodowych (ul. Kasprowicza 151, 01-949 Warszawa, tel.: 0-048 22 569-35-93, 569-36-04, 569-36-13, 569-36-50, 569-36-51, fax: 0-048 22 827-53-71),
  - Departamencie Rent Zagranicznych, wykonującym w Centrali ZUS zadania instytucji łącznikowej w zakresie świadczeń emerytalno-rentowych podlegających koordynacji na podstawie umowy, współpracującym z amerykańską instytucją łącznikową (ul. Senatorska 10, 00-082 Warszawa, tel.: 0-048 22 826-05-53, e-mail: **drz@zus.pl**).

W sprawach dotyczących amerykańskich świadczeń informacje można uzyskać w:

- Federal Benefits Unit US Embassy – Oddziale Świadczeń Federalnych z siedzibą w Ambasadzie USA w Warszawie (ul. Piękna 12, 00-539 Warszawa, tel.: 0-048 22 504-21-12),
- Office of International Operations – Biuro Operacji Międzynarodowych (OIO) w Baltimore (P.O. Box 17775, Baltimore, Maryland, 21235-7049, www.ssa.gov).

Warszawa, marzec 2009 r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Departament Rent Zagranicznych)

00-082 Warszawa, ul. Senatorska 10

Skład i druk: Poligrafia ZUS w Warszawie. Nakł. 1000 egz. Zam. nr 860/09.